Posudek bakalářské práce Jany Hrajnohové *Měsíc v českém jazykovém obrazu světa*

Předložená bakalářská práce je orientována kognitivně-lingvisticky a etnolingvisticky, využívá také poznatky (tradiční) lexikologie a lexikografie. Vyúsťuje v úspěšný pokus sestavit heslo *měsíc* pro etnolingvistický slovník.

Práce je metodologicky dobře ukotvená, promyšleně a vhodně strukturovaná do kapitol a podkapitol, hierarchicky členěných a uspořádaných desetinným tříděním. Její první, teoretická část poskytuje etnolingvistický kontext, druhá část je materiálová, využívá slovníky, frazeologii a folklórní texty obsahující lexém *měsíc*. Autorka prokázala dobrou orientaci v dané problematice i jejím dosavadním zpracování ve vybrané odborné literatuře. Patrné je navíc její opravdové zaujetí tématem, text je tudíž nejen poučný, ale i zajímavě přitažlivý, vesměs srozumitelně a jasně formulovaný. Celkově dobrou odbornou úroveň práce bohužel snižují některé nedostatky formální (včetně pravopisných), text občas působí jako před finálním zpracováním „nezkontrolovaný“. Uvedu jen některé příklady (nebo spíše typy) takových formálních prohřešků a dále několik drobných obsahových připomínek (v chronologickém přehledu podle výskytu v práci):

1) s. 5: Anglický abstrakt obsahuje několik chyb či překlepů, vyznačila jsem je v rukopisu práce.
2) Obsah a úvod: Jak jsem již uvedla, práce je členěna přehledně do kapitol a podkapitol, v obsahu číslovaných 1 – 6. V úvodu se však za kapitolu úvod (v obsahu označený číslicí 1) zřejmě nepovažuje, a tak je odkazování ke kapitolám poněkud matoucí (*Práce je rozdělena do pěti kapitol.* Je jich šest + seznam literatury. ... *Třetí kapitola je založena na studiu definic měsíce v různých slovnících…* – V obsahu i textu práce je to kapitola 4).
3) Četné jsou nedostatky v interpunkci, opavaně zejména chybí čárka za vloženou vedlejší větou (většinou přívlastkovou), viz např. s. 9: *Pozornost bude upřena na základní významové okruhy, které se s měsícem pojí a jeho základní symboliku*. Obdobně také (viz rukopis práce) např. s. 12, 13, 21, 22, 42, 46, 47, 52, 55, 56 aj.

4) Pravopisná poznámka k psaní lexému *měsíc* – podle PČP se v hvězdářském významu uvádí podoba *Měsíc*, doporučila bych přidržet se tohoto rozlišení. Naopak nejednotně se bez záměrného odlišení v práci píše lexém *bůh* (s. 34) / *Bůh* (s. 67).

5) Obsahově poněkud nejasná se mi jeví poznámka 2, s. 11: *Kategorie, které by byly ve všech jazycích stejné, jsou dosti vzácné (patří sem například nejstarší vrstva slovní zásoby, kam spadají také výrazy pro nebeská tělesa).* – Jde zde o kategorie (přesněji jaké?), nebo o lexémy?

6) Občas se v práci vyskytnou méně vhodné formulace, jako např. … *metafora je tím pádem primárně jevem pojmovým*… (s. 12), *Často se například uvádí příklad konceptualizace barev*… (s. 12), *V souvislosti s „objevem" zemědělství se objevují přísloví a pranostiky*,… (s. 45)

7) U citace na s. 20 chybí odkaz na stranu Encyklopedického slovníku češtiny.

8) V několika případech není dodržena gramatická shoda mezi podmětem a přísudkem, viz např. s. 27: … *střelec se věnoval lovu různých monster, kter**é** škodily lidem*., s. 34: *Vlády se zmocnil**y** muži i ženské měsíční božstvo nahradil mužský sluneční bůh*., s. 36: … *známá jména jako Galileo Galilei, Tycho de Brahe nebo Johannes Kepler začal**i** s vědeckým objevováním vesmíru a země*.

9) Na s. 39 se v úvodním odstavci mezi výkladové slovníky zahrnují také slovníky etymologické a frazeologické, což není zcela standardní.

10) Ve formulaci na s. 39 se směšuje jazyková a mimojazyková realita: *Měsíc vstupuje také do různých frazeologických útvarů*, …

11) s. 40: *I tato definice je odborná*. – Autorka tak charakterizuje definici ve výkladových slovnících (SSČ, SSJČ). K této formulaci mám dvě poznámky: a) Existuje také neodborná definice?, b) V teorii terminologie a terminografie se zpravidla jako definice označuje výklad významu jen u termínů, nikoliv u neodborných slov. Viz např. poučení o výkladu významu na konci SSČ, kde se pro výkladové slovníky uvádí výklad terminologický (definice) pro výklad obsahu termínu vzhledem k příslušnému odbornému systému, výklad neterminologický, a to motivovaný (slovotvorný) a nemotivovaný (lexikální, nelexikální), který je formulací významu pomocí závažných (relevantních) významových prvků (např. prvky vyjadřující postoj uživatele jazyka ke skutečnosti, k jiným mluvčím a k jazyku), příp. další typy výkladu jako obměna lexikálního významu (popisný nebo opisný výklad, vysvětlivka, výklad synonymem, antonymem apod.).

12) s. 42: *Jungmann uvádí také adjektivum měsícovitý…* – Toto adjektivum je dále např. v SSJČ, který zaznamenává i obdobně tvořené adjektivum *měsíčkovitý* (v práci neuvedené).

13) s. 43: *Od substantiva měsíc lze odvodit také adverbia – měsíčně*. – Přímá, bezprostřední motivace substantivem zde není jednoznačná, paradigmaticky se obdobná adverbia odvozují od adjektiv (*měsíční – měsíčně*).

14) s. 43: *Jedním z derivátů je kompozitum lunapark…* Derivace a kompozice jsou dva různé slovotvorné způsoby!

15) s. 72: *Také deminutivum měsíček lze považovat v současné češtině za synonymní k měsíci, má rys bezpříznakovosti*. – Zdá se, že jako opravdu zcela bezpříznakové není/nemusí být toto deminutivum vždy, ve všech kontextech, a hlavně pro všechny (v práci uvedené) významy základového lexému *měsíc*.

Závěr: Práce Jany Hrajnohové splňuje nároky kladené na bakalářskou práci. Doporučuji ji proto k obhajobě a navrhuji klasifikovat ji jako velmi dobrou.

doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc.
oponentka práce

Praha 29. 8. 2012